

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

تجارت کالای غیر نفتی ایران در سال ۱۳۹۸

براساس آمارهای گمرک ایران، در سال ۱۳۹۸، تجارت کالایی بدون نفت خام ایران معادل ۸۵,۱ میلیارد دلار رقم خورده است. از این میزان، ۴۱,۴ میلیارد دلار آن به صادرات کالایی (غیر از نفت خام) و ۴۳,۷ میلیارد دلار آن نیز به واردات اختصاص داشته است. تراز تجاری کشور در این سال با کسری حدود ۲,۴ میلیارد دلاری همراه بوده است؛ این در حالی است که در سال ۱۳۹۷ تجارت کشور مزاد ۱,۵ میلیارد دلاری را تجربه کرده بود. تضعیف تراز تجاری کشور را می‌توان ناشی از فشار بیشتر تحریم‌ها، که منجر به افت ۷,۳ درصدی ارزش صادرات کشور نسبت به سال ۱۳۹۷ شده، دانست. با کاهش صادرات ایران و از دست رفتن برخی از مقاصد صادراتی پیشین آن، وابستگی ایران به کشورهایی مانند چین، عراق و ترکیه بیشتر شده و عمده تمرکز تجاری آن بر این کشورها، منعطف شده است. در این مطلب آمارهای مقدماتی از تجارت ایران در سال ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

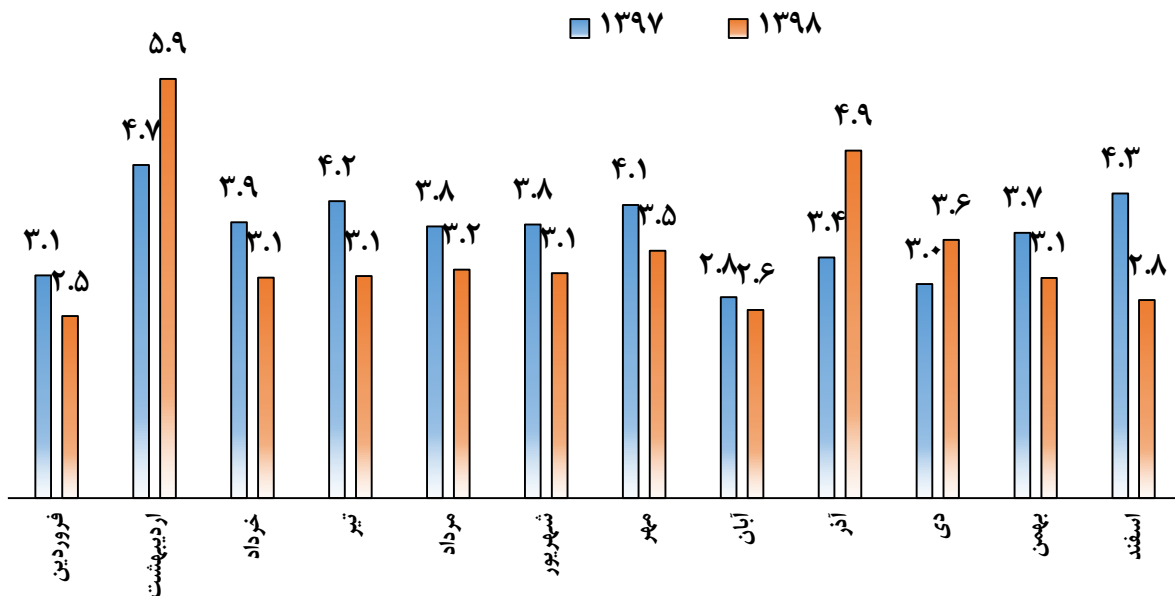
تهیه شده توسط فروغ کریمی امیرکیاسر

معاونت بررسی های اقتصادی

- براساس آمارهای گمرک، ایران طی سال ۱۳۹۸ حدود ۴۱,۴ میلیارد دلار (به وزن ۱۳۴ میلیون تن) صادرات کالایی (بدون نفت خام) داشته که نسبت به مدت مشابه سال گذشته افت ارزشی ۷,۴ درصدی (رشد وزنی ۱۳,۶ درصدی) را تجربه کرده است. طی این مدت ۴۳,۷ میلیارد دلار کالا نیز (به وزن ۳۵,۴ میلیون تن) به وارد کشور شده که نسبت به سال ۱۳۹۷ با رشد ارزشی ۱,۳ درصدی (رشد وزنی ۹,۳ درصدی) همراه بوده است.
- تراز تجاری کشور طی سال ۱۳۹۸ با کسری ۲,۴ میلیارد دلاری همراه بوده است. این در حالی است که در سال ۱۳۹۷، تجارت ایران مازاد ۱,۵ میلیارد دلاری را رقم زده بود.
- متوسط قیمت صادراتی کشور در سال ۱۳۹۸ حدود ۳۰۹ دلار به ازای هر تن بوده که نسبت به سال ۱۳۹۷، حدود ۱۸,۵ درصد کاهش داشته است. متوسط قیمت وارداتی کشور نیز با کاهش ۷,۳ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۷، معادل یک هزار و ۲۳۷ دلار بر تن رقم خورده است.
- نمودار ۱، روند ارزش صادرات کشور را طی فروردین تا اسفند سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ نشان می‌دهد. براساس آمارها، بیشترین ارزش صادرات کشور در سال ۱۳۹۸ مربوط به اردیبهشت ماه بوده است. در این ماه، ارزش صادرات کشور ۵,۹ میلیارد دلار رقم خورده که نسبت به ماه مشابه سال ۱۳۹۷ رشد ۲۶ درصدی را تجربه کرده است. کمترین ارزش صادرات نیز با رقم ۲,۵ میلیارد دلار، به فروردین ماه این سال، اختصاص داشته است.
- در بین ۱۲ ماه سال ۱۳۹۸، در ۹ ماه ارزش صادرات ایران نسبت به ماه مشابه سال گذشته با کاهش همراه بوده و در ۳ ماه رشد داشته است. بیشترین درصد کاهش مربوط به ماه اسفند ۱۳۹۸ به دلیل شیوع ویروس کووید-۱۹ و به میزان ۳۴,۸ درصد و بیشترین درصد افزایش مربوط به آذرماه سال ۱۳۹۸ و به میزان ۴۴ درصد بوده است.

نمودار ۱- روند ارزش صادرات کالایی (بدون نفت خام) ایران طی فروردین تا اسفند سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸- میلیارد دلار

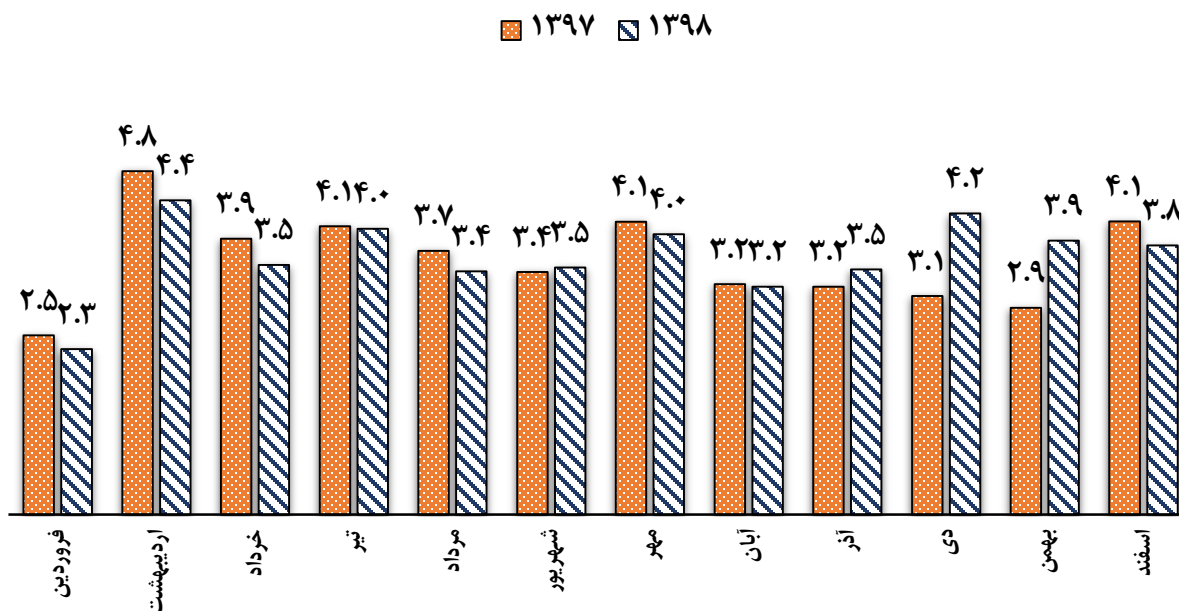

منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

معاونت بررسی های اقتصادی

- نمودار ۲ نیز روند مشابه را برای واردات کشور نمایش می‌دهد. طی سال ۱۳۹۸، بیشترین ارزش واردات کشور مربوط به اردیبهشت ماه و معادل ۴,۴ میلیارد دلار بوده که نسبت به ماه مشابه سال ۱۳۹۷ با افت ۸,۵ درصدی همراه بوده است. کمترین ارزش واردات نیز به فروردین ماه (۲,۳ میلیارد دلار) اختصاص داشته است.
- طی ۱۲ ماه سال ۱۳۹۸، در ۸ ماه واردات کشور نسبت به ماه مشابه سال ۱۳۹۷ با کاهش همراه بوده و در ۴ ماه رشد داشته است. بیشترین درصد کاهش مربوط به خرداد ماه و بیشترین درصد افزایش مربوط به دی ماه سال ۱۳۹۸ بوده است.

نمودار ۲- روند ارزش واردات کالایی ایران طی فروردین تا اسفند سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸- میلیارد دلار

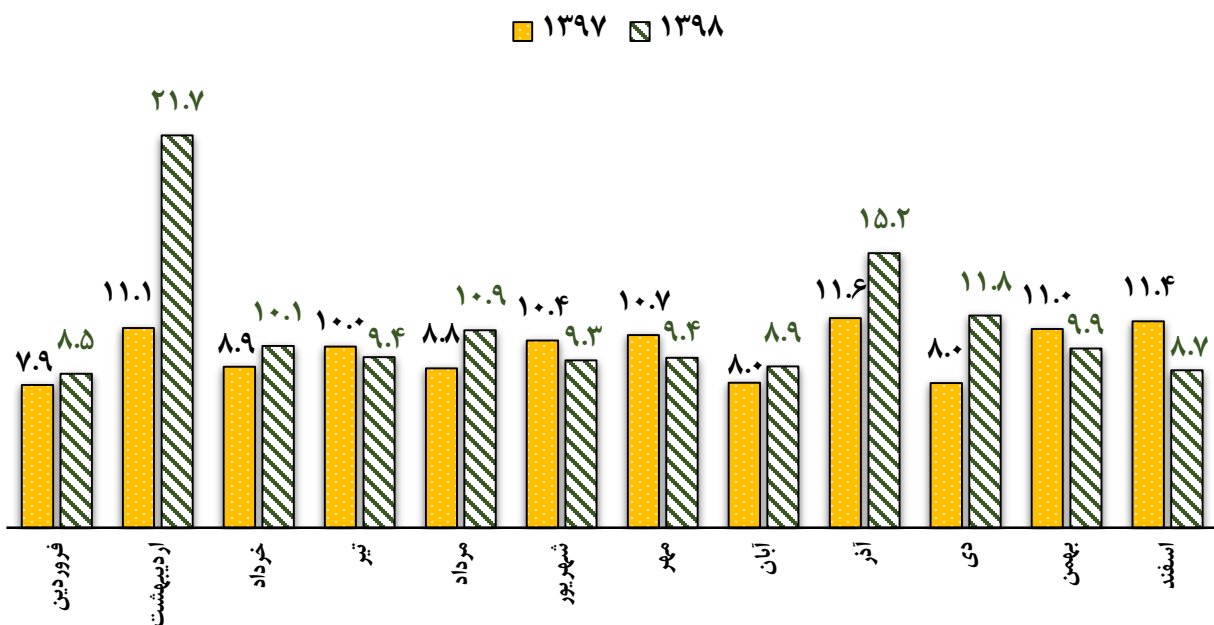
منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

- نمودارهای ۳ و ۴ نیز روند ماهانه صادرات و واردات کالایی کشور را طی دو سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به لحاظ وزنی نشان می‌دهد.
- براساس آمارها، بیشترین وزن صادرات کشور مربوط به اردیبهشت ۱۳۹۸ و برابر ۲۱,۷ میلیون تن بوده و بیشترین وزن واردات کشور نیز با رقم ۳,۸ میلیون تن به بهمن ماه این سال اختصاص داشته است.
- کمترین وزن صادرات و واردات کشور در سال ۱۳۹۸ نیز مربوط به ماه فروردین بوده است.

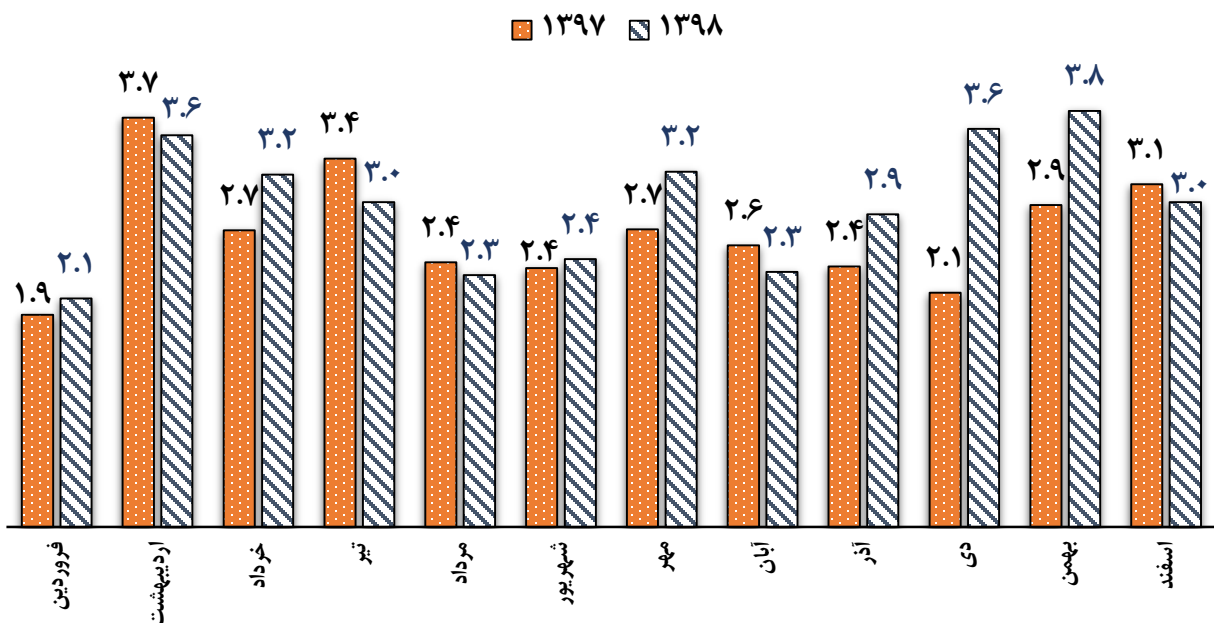
معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار ۳- روند وزن صادرات کالایی (بدون نفت خام) ایران طی فروردین تا اسفند سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸- میلیون تن

منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

نمودار ۴- روند وزن واردات کالایی ایران طی فروردین تا اسفند سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸- میلیون تن

منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

معاونت بررسی های اقتصادی

- جدول ۱، مقاصد عمده صادرات کالایی (بدون نفت خام) کشور طی سال ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد. چین، با اختصاص ۹,۵ میلیارد دلار از صادرات ایران در سال ۱۳۹۸ (۲۳ درصد)، بزرگترین مقصد عمده صادراتی به شمار می‌رود. در سال ۱۳۹۷، سهم این کشور از صادرات ایران ۲۰,۸ درصد بوده که در سال ۱۳۹۸ با رشد ۲,۵ درصدی صادرات ایران به این کشور و حذف برخی از مقاصد پیشین صادراتی ایران، این سهم افزایش یافته است.
- عراق دومین مقصد صادراتی ایران است که با حدود ۹ میلیارد دلار صادرات، سهم ۲۱,۷ درصدی از ارزش کل صادرات ایران را به خود اختصاص داده است. با اینکه ارزش صادرات ایران به این کشور نسبت به سال گذشته تقریباً تغییری نداشته، اما سهم آن از ۲۰ درصد در سال ۱۳۹۷ به حدود ۲۲ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. این امر به دلیل تشدید تحریم‌های ایران، از دست دادن بسیاری از مقاصد صادراتی گذشته ایران و در نتیجه افزایش وابستگی ایران به کشورهایمانند چین و عراق بوده است.
- ترکیه نیز در سال ۱۳۹۸ بیش از ۵ میلیارد دلار صادرات بدون نفت خام ایران (۱۲,۲ درصد) را به خود اختصاص داده است. این در حالی است که ارزش صادرات ایران به این کشور در سال ۱۳۹۷ حدود ۲,۴ میلیارد دلار (با سهم ۵,۳ درصدی از کل صادرات کالایی) رقم خورده بود.
- امارات متحده عربی و افغانستان به عنوان چهارمین و پنجمین مقصد صادراتی ایران در سال ۱۳۹۸ به شمار می‌روند؛ با این حال ارزش صادرات ایران به این دو کشور نسبت به سال ۱۳۹۷ با کاهش همراه بوده و سهم آنها از صادرات ایران کوچک‌تر شده است. ارزش صادرات ایران به امارات متحده عربی با کاهش ۲۵ درصدی به ۵,۴ میلیارد دلار و صادرات ایران به افغانستان با کاهش ۲۰ درصدی به ۲,۴ میلیارد دلار رسیده است.

جدول ۱- مقاصد عمده صادرات کالایی (بدون نفت خام) ایران در سال ۱۳۹۸

درصد تغییر	۱۳۹۷		۱۳۹۸		مقاصد صادراتی
	سهم (%)	ارزش صادرات (میلیون دلار)	سهم (%)	ارزش صادرات (میلیون دلار)	
۲.۵	۲۰.۸	۹,۲۸۸	۲۳	۹,۵۲۰	چین
۰,۰۲	۲۰.۱	۸,۹۹۱	۲۱.۷	۸,۹۹۲	عراق
۱۱۱.۹	۵.۳	۲,۳۸۱	۱۲.۲	۵,۰۴۶	ترکیه
-۲۵.۰	۱۳.۴	۵,۹۹۹	۱۰.۹	۴,۵۰۱	امارات متحده عربی
-۱۹.۹	۶.۶	۲,۹۴۸	۵.۷	۲,۳۶۱	افغانستان

منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

- جدول ۲ مبادی عمده واردات کالایی ایران در سال ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد. چین به عنوان بزرگترین مبدا وارداتی ایران با سهم ۲۶ درصدی از واردات در سال ۱۳۹۸، حدود ۱۱,۲ میلیارد دلار از واردات ایران را به خود اختصاص

معاونت بررسی های اقتصادی

- داده است. ارزش واردات ایران از چین در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ حدود ۸ درصد رشد داشته و سهم این کشور از واردات ایران طی این مدت ۱,۵ واحد درصد افزایش یافته است.
- با اینکه صادرات ایران به امارات متحده عربی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ با کاهش همراه بوده، اما آمارها نشان می‌دهد طی این مدت واردات ایران از این کشور با رشد ۳۵ درصدی همراه بوده است. در سال ۱۳۹۷ کل واردات کالایی ایران از امارات متحده عربی ۶,۶ میلیارد دلار بوده که در سال ۱۳۹۸ به بیش از ۸,۹ میلیارد دلار رسیده است.
- ترکیه سومین مبدا عمده وارداتی ایران در سال ۱۳۹۸ بوده که حدود ۵ میلیارد دلار (۱۱,۴ درصد) از واردات ایران در این سال را تشکیل می‌دهد. ارزش واردات ترکیه در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ با رشد حدود ۹۰ درصدی همراه بوده است.
- واردات ایران از هند نیز در سال ۱۳۹۸ رشد ۳۳,۲ درصدی را نسبت به سال ۱۳۹۷ تجربه کرده و به حدود ۳,۷ میلیارد دلار رسیده است. سهم این کشور از واردات ایران نیز از ۶,۴ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۸,۴ درصد در سال ۱۳۹۸ رسیده است.
- آلمان پنجمین مبدا عمده وارداتی ایران است که ۲,۱ میلیارد دلار (۴,۸ درصد) از واردات ایران را در بر داشته است. ارزش واردات ایران از این کشور در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ با افت ۱۵,۵ درصدی همراه بوده است.

جدول ۲- مقاصد عمده وارداتی ایران در سال ۱۳۹۸

درصد تغییر	۱۳۹۷		۱۳۹۸		مبادی وارداتی
	سهم (%)	ارزش واردات (میلیون دلار)	سهم (%)	ارزش واردات (میلیون دلار)	
۷.۷	۲۴.۱	۱۰,۴۱۴	۲۵.۶	۱۱,۲۱۱	چین
۳۴.۷	۱۵.۳	۶,۶۱۸	۲۰.۴	۸,۹۱۳	امارات متحده عربی
۸۹.۶	۶.۱	۲,۶۳۶	۱۱.۴	۴,۹۹۶	ترکیه
۳۳.۲	۶.۴	۲,۷۶۱	۸.۴	۳,۶۷۶	هند
-۱۵.۵	۵.۸	۲,۴۸۹	۴.۸	۲,۱۰۳	آلمان

منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

- با توجه به اینکه گمرک ایران از فروردین ماه سال ۱۳۹۸ به بعد، جزئیات آمارهای تجارت کشور را منتشر نکرده، بررسی تراز تجاری ایران با کلیه کشورها ممکن نیست. بر این اساس، در جدول ۳، با توجه به آمارهای موجود، تراز تجاری ایران با ۳ کشور چین، ترکیه و امارات متحده عربی مورد بررسی قرار گرفته است.
- در سال ۱۳۹۸ تراز تجاری ایران با چین با کسری ۱,۷ میلیارد دلاری همراه بوده که نسبت به سال ۱۳۹۷ نیز ۵۶۵ میلیون دلار تضعیف شده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

- تراز تجاری ایران با ترکیه، مزاد ۵۰ میلیون دلاری را تجربه کرده است. این در حالی است که در سال ۱۳۹۷، تراز تجاری ایران با ترکیه با کسری ۲۵۵ میلیون دلاری همراه بود.
- تجارت ایران با امارات متحده عربی نیز در سال ۱۳۹۸، ۴,۴ میلیارد دلار کسری داشته که نسبت به سال ۱۳۹۷، ۳,۸ میلیارد دلار تضعیف شده است.

جدول ۳- تراز تجاری غیرنفتی ایران با چین، ترکیه و امارات متحده عربی طی سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون دلار)

کشور	۱۳۹۸	۱۳۹۷
چین	-۱,۶۹۱	-۱,۱۲۶
ترکیه	۵۰	-۲۵۵
امارات متحده عربی	-۴,۴۱۲	-۶۱۹

منبع آمارها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

